

1000-lappen går tapt under opptak i mekaniske skader!

- de moderne potethøsterne kan bedre!

Opplysninger fra potettesongen 2008-2009 viser at mekanisk svake og sterke skader samt skallmissfarging utgjør over 1.300 kroner pr. dekar.

Dette til tross for at vi har hatt en rivende utvikling av potetopptakerne, og i teorien skulle det nesten la seg gjøre å ta opp egg.

At mekaniske skader påført av opptakeren har stor økonomisk betydning for økonomien i potetproduksjonen er ingen hemmelighet, men beregninger som er gjort viser at tapet kan være større en først antatt. Siden potetopptakingen nå er nært forestående, er det derfor viktig å etterse potethøsteren. Med bakgrunn i de siste års erfaringer tar vi for oss de viktigste punktene for å redusere mekaniske skader ved opptak. I tillegg vil de store nedbørmengdene den siste tiden kunne skape hodebry for hvor *hardt* vi må sette på opptageren.

Bakgrunn for beregningen

Vi har tatt utgangspunktet i Asterix som i sesongen 2008-09 hadde en gjennomsnittsavling på 3984 kg pr. dekar (kilde: GPS). Videre har vi fått oppgitt Asterix for samme sesong hadde 28,8% utplukk (eks. over og understørrelse) ved et av distriktets største pakkerier. Fra www.potet.no kan vi hente opplysninger om prosentvis fordeling av de ulike kvalitetsfeil, og her utgjør svake mekaniske skade 24,9%, sterke mekaniske skader 1,7% og skallmissfarging 15,6%. I sum utgjør dette 42 %. SLF oppgir at gjennomsnittlig oppnådd pris i 2008-09 er kr 2,77 pr. kilo. Gjør man en beregning med bakgrunn i disse tallene, så utgjør de nevnte kvalitetsfeil et verditap på hele 1.334 kroner pr. dekar!

Avmodning

Potetenes modningsgrad har stor betydning for opptakskapasiteten. Risikoen for mekaniske skader øker dersom poteten sitter hardt til riset. Da må det brukes mer energi for å få knollen til å slippe riset i selvet opptaket. Derfor er det viktig at en legger forholdene til rette for at en skal ha avmodne poteter ved høsting. Dette gjøres ved forbehandling av settepotetene (litt seint å gjøre noe med denne sesongen) og riktig gjødsling som gjør at potetene har begynt avmodningen ved vekstavslutning.

Inntak – 1. belte

De ulike sortene er forskjellige mht. hvor de ansetter knollene. Noen har et konsentrert knollansett, andre bruker hele drillen helt ned til ”plogsåla”. Det siste tilfellet setter store krav til at skjæret/skjærene. De må ikke være nedslitt skal de kunne søke ned til ønsket dybde. For mye nedslitte skjær gir i tillegg til skade også problemer med inntaket, spesielt på løs jord. (Trykkrollen klemmer foran skjæret og drillen kan ”gli ut” foran skjæret).

Hastigheten på beltene må tilpasses forholdene, og en målsetning er at potetene skal ligge mest mulig i ro på de ulike beltene.

Hastigheten på 1. belte skal være lik

fremdriftshastigheten, og ideelt skal lysåpningen i 1. belte være så liten at potetene ligger ”i jord” helt til slutten av 1. belte. For å redusere risikoen for mekaniske skader er det meget

viktig å ha rett vinker på skjæret i forhold til førstebeltet. Dersom skjæret sitter for lavt, vil potetene, i overgangen mellom skjær og belte, stange mot beltet.

Risbelte

Det er stor forskjell på hvor hardt de ulike sortene sitter på riset. Peik, Troll og Pimpernel sitter som regel veldig hardt på riset, og vi må bruke mye energi for å ”rive” potetene av riset. De ulike potethøsterne har forskjellige innretninger for å få potetene til å slippe riset. Generelt blir det kjørt for fort og med for stor hastighet i maskinen når knollene sitter hardt. Under slike forhold er det viktig at vi setter ned hastigheten på både fremdrift og i maskinen. Beste løsning er å la potetene stå i åkeren å modnes lenger hvis tiden tillater det.

1. tottebelte

Gummitottene på 1. og evt. 2. tottebelte blir etter noen år sprø, og kan da falle av eller rives av. Poteter kan da bli liggende i denne gropa, som blir da totter er borte, og får til dels sterke skader da de går mot avskraperrullene. På de fleste opptagere er det påmontert ulike ruller-avskrapere for å endre retningen på potetstrømmen. Hvis det her er ris som henger seg opp stopper potetflyten, og flasskader oppstår. Drill noen av mannskapet på høsteren til å holde disse punktene under oppsyn.

Kassefylling

De fleste bruker nå 600 kgs kasser eller større (høyere), og ved fylling av kassene er det viktig at vi bruker falldemper nede i kassa da vi starter fyllinga. Et annet punkt er tømmebakta og kassekanten. Høstere med 3-tonns tank eller større, har brede tanker. Og ved senking av tømmebakta for langt ned i potetkassa så bakta går mot toppbordet på kassa, vil dette lage en kant på bakta, og her oppstår det ofte skader. Bruk av falldemper gjør at vi ikke trenger å legge tømmebakta så langt ned, og vi kan redusere skadene. Et annet tips er også å legge inn noe dempende materiale i kantene på tømmebakta, som gjør at potetene ”glir” ned i kassa.

Oppsummering

Gjennom hele vekstsesongen har vi tilstrebet oss på å gi poteten så optimale vekstvilkår som mulig (selv om vår herre har blandet seg vel mye inn også denne sommeren), og det er da viktig at vi også tenker på dette under opptak. Bruk god tid på innkjøring, slik at mannskapet på høsteren vet hva de skal justere på under de forskjellige forholdene. Og til slutt: Jo høyere hastighet beltene har, jo større renskapasitet – men risikoen for skader øker radikalt!

Lykke til!